

Multikulturalnost v švedski osnovni šoli ali kako je obisk mednarodne šole na Švedskem zamajal nekatera moja stališča glede pravil in vrednot, ki veljajo v slovenskih šolah.

V okviru ERASMUS + projekta »Z znanjem ustvarimo spremembe« smo tri učiteljice obiskale mednarodno šolo Karsby, ki se nahaja v bližini Stockholma v območju Hallunda-Norsborg.

O Švedskem šolskem sistemu

Obvezno šolanje je sestavljeno iz predšolskega razreda šestletnikov in devetih razredov osnovne šole, skupaj torej deset let, srednja šola oziroma gimnazija pa potem traja le tri leta.

Šolski sistem na Švedskem ne pozna šolskih okolišev, starši lahko vpišejo svoje otroke kamorkoli želijo. Obstajajo čakalne vrste, kar pa je povzročilo porast privatnih šol, ki so na švedskem financirane enako kot javne šole. Država plača tako imenovano »glavarino« na učenca, in če učenec odide na drugo šolo, z njim odide tudi denar, zato se šole trudijo, da učence zadržijo.

Ravnatelj nima mandata, zaposlen je za nedoločen čas, vendar je zelo odvisen od rezultatov in kvalitete dela, saj je konkurenca med šolami velika. Zaposlujejo učitelje z licenco (ustrezno izobrazbo) in učitelje brez licence, ki pa ne morejo dobiti zaposlitve za nedoločen čas. Zelo cenijo znanje in sposobnosti učiteljev, ne glede na njihovo izobrazbo. Ravnatelj prosto razpolaga z denarjem, kar pa zaseje dvom, če morda kdaj ne varčuje z zaposlovanjem učiteljev brez licence, saj so precej cenejši za šolski proračun od učiteljev z licenco (približno 5000EUR mesečno z vsemi dodatki in nagradami).

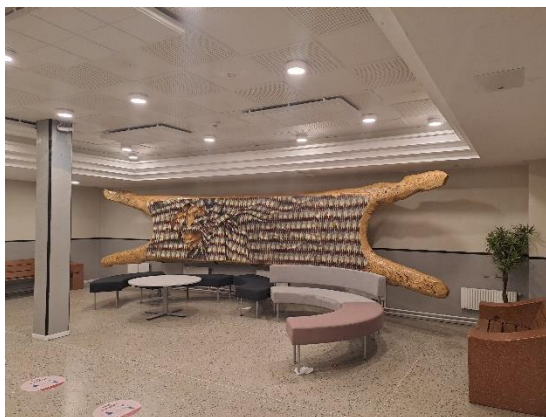
Po zakonu je osnovna šola na Švedskem popolnoma brezplačna, tako javna kot zasebna. Šola kupi vse učbenike, delovne zvezke, pripomočke, tudi svinčnike, radirke in šolske torbe. Brezplačni so vsi dnevi dejavnosti in tudi šolska prehrana. Posledično je odnos učencev do gradiv in pripomočkov temu primeren (lomljenje svinčnikov, mečkanje listov in slabo stanje učbenikov). V prvih petih letih uporabljajo učbenike in delovne zvezke, v šoli ima učenec na voljo tudi tablični računalnik, ki ga dobi pri učitelju. V 6. razredu pa vsak učenec dobi prenosni računalnik, ki ga od 7. do 9. razreda nosi tudi domov, le med počitnicami ga pustijo v šoli.

Predmetnik, urniki, trajanje učnih ur in število učencev v razredu je v domeni vsake posamezne šole. Učna ura je lahko dolga 80 ali 40 minut. Če je v razredu več otrok s posebnimi potrebami, jih lahko šola razdeli v dve manjši skupini. Domačih nalog skoraj ne poznajo. Enkrat tedensko dobijo nalogo iz matematike in švedščine, ki lahko delajo cel teden. Pouk se zaključi med 14. in 15. uro, imajo pa tudi obliko podaljšanega bivanja in jutranjega varstva za učence praviloma le do 3. razreda.

Klass: 2A		Utskriftsdatum: 2023-09-11				
		Ansvarig lärare: Sofia Aslanidou, na Melki				
	Måndag 11/9	Tisdag 12/9	Onsdag 13/9	Torsdag 14/9	Fredag 15/9	
8:30	SV SAU 2A	IDH AAC Idrott Hall A	MA SAU 2A	SV SAU 2A	MENTOR SAU 2A	
9:00						
9:30						
10:00	MA SAU 2A	MA SAU 2A	SO SAU 2A	MA SAU 2A	SV SAU 2A	
10:30						
10:50-11:10 Lunch	SÄLMMERBRÄR	SÄLMMERBRÄR	SÄLMMERBRÄR	SÄLMMERBRÄR	SÄLMMERBRÄR	
11:30						
11:50	NO SAU 2A	MU SAU Prest2	EN SAU 2A	BL SAU Prest1	SV SAU 2A	
12:30						
12:50	NO SAU 2A	SV SAU 2A	SV SAU 2A	SAU Prest1		
13:00						
13:30						
14:00						
14:30						
15:00						
15:30						

Urnik 2.a razreda na mednarodni šoli Karsby (foto: osebni arhiv)

Spremljanje dela (job shadowing) na mednarodni šoli Karsby

Prvi vtis ob vstopu v šolo (foto: osebni arhiv)

Šola

je oddaljena dobre pol ure vožnje z metrojem od središča Stocholma, sredi blokovega naselja, kjer živi večina priseljencev iz različnih držav sveta. Temu primerna je tudi struktura otrok, ki obiskujejo šolo. Na šoli je 420 učencev iz več kot tridesetih držav, Švedov skoraj ni, tudi med učitelji jih je le peščica, večinoma v administraciji.

Vse nacionalnosti na šoli (foto: osebni arhiv)

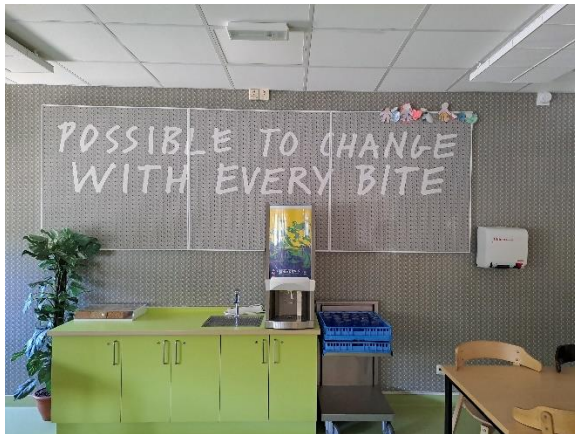
Pouk poteka v švedščini, vendar je na šoli zaposlenih veliko večjezičnih učiteljev, ki se z učenci pogovarjajo in jim nudijo dodatno razlago v njihovem jeziku. Njihov cilj je, da učenci ob vstopu v srednjo šolo poznajo vsaj 50.000 švedskih besed. Veliko prizadevanj usmerjajo v preprečevanje nasilja med učenci, zato veliko časa posvečajo dejavnostim med odmori in učencem nudijo različne aktivnosti za kvalitetno preživljanje časa med njimi.

Aktivno preživljanje odmorov (foto:osebni arhiv)

Šola je stara 52 let, kar se na sami zgradbi že pozna, je pa zato notranja oprema toliko sodobnejša. Imajo lastno kuhinjo, veliko jedilnico, knjižnico in prenovljeno športno dvorano, ki učencem omogoča spoznavanje praktično vseh športov.

Jedilnica (foto:osebni arhiv)

Oprema učilnic

je na visoki ravni. Ker je Švedska ena najbogatejših držav z gozdom, temu primerno cenijo les. Imajo tudi poseben predmet obdelave lesa od 4. do 9. razreda in verjetno ni orodja in stroja, ki ga v tej učilnici ne bi bilo. Kar precej učencev se odloči tudi za poklic povezan z lesom, verjetno tudi zaradi izkušnje, ki jo doživijo v šoli.

Učilnica za obdelavo lesa (foto: osebni arhiv)

Enako pozornost posvečajo tudi šivanju, s katerim poleg spretnosti razvijajo tudi ustvarjalnost. Vsaka šolska klop ima dvížni šivalni stroj, blaga in drugih pripomočkov ne manjka in izdelki učencev so res navdihujoči.

»Sešit« zajtrk in cvetje, ki ne potrebuje vode (foto: osebni arhiv)

Ostale specialne učilnice so prav tako bogate z različno opremo. Zelo izstopa glasbena učilnica, ki ima poleg snemalnega studia na voljo ogromno različnih instrumentov. Poudarek dajejo muziciranju, igranju na instrumente in petju, ne pa zgodovini glasbe in učenju glasbene teorije.

Tudi za učitelje je dobro poskrbljeno. Štirje ali pet si jih deli kabinet, kjer imajo vse potrebno za pripravo na pouk (gradiva, tiskalnik, vsak svoj prenosnik, mizo in omaro). Vsem učiteljem pa je na voljo skupni prostor, ki je namenjen počitku in sproščenemu druženju. Opremljen je z več sedežnimi garniturami, masažnim stolom, odlično opremljeno kuhinjo, brezplačnim kavomatom, vsak petek pa jih posladkajo z različnimi tortami in pecivom.

Prostor za druženje in počitek učiteljev (foto: osebni arhiv)

Imajo tudi zdravstveno ambulanto, kjer medicinska sestra poskrbi za jemanje zdravil ali zgolj dajanje protibolečinskih tablet. Nanjo pa se obračajo tudi, če imajo kakršnekoli stiske povezane s šolo ali domom.

Pouk

poteka v sproščenem vzdušju. Ob vstopu v učilnico oddajo telefone v posebno škatlo. Učenci kličejo učitelje po imenu, kljub temu je čutiti obojestransko spoštovanje, povezanost in navezanost med učenci in učitelji. Ker se tudi na Švedskem leto zaključuje (počitnice so od 15. junija do 15. avgusta), je bilo veliko preverjanja in ocenjevanja. V ta namen pogosto uporabljajo računalnike in aplikacije, opažajo pa tudi oni, da se je bralna pismenost in pisanje z roko precej poslabšalo in že razmišljajo o spremembah. Ocenjevalna lestvica je od A do F od 6. razreda dalje (A je najvišja ocena), prej so ocene le opisne. Razmišljajo, da bi oceno F ukinili in s tem omogočili, da vsi otroci uspešno zaključijo osnovno šolo.

Zastori za samostojno delo in škatla za mobilne telefone ob vstopu v razred (foto: osebni arhiv)

Prehrana

je ena od stvari, ki me je še posebej navdušila. Od leta 2022 učencem poleg brezplačnega kosila nudijo tudi zajtk, ki je na voljo v jedilnici od 7.30 dalje do pričetka pouka. Če učenci kakšen dan oddidejo na dan dejavnosti izven šole, si zjutraj sami pripravijo sendvič, ki nadomesti kosilo.

Bogata ponudba zajtrka in priprava »lunch paketa« (foto: osebni arhiv)

Tudi kosilo je samopostrežno. Sestavljeno mora biti iz dveh glavnih jedi, zelenjavnega bifeja, kruha, masla, manj mastnega mleka in vode. Sladkarij, prigrizkov in drugih brezalkoholnih pijač ni dovoljeno sreči predšolskim in osnovnošolskim otrokom.

Učence pripelje v jedilnico učitelj med 11. in 12. uro, potem pa vse opravijo otroci sami. Izberejo hrano, pojedjo za označenimi mizami, pospravijo in se sami vrnejo k pouku. Izbirajo med več vrstami narejenih solat, dietno prehrano, vegansko in vegetarijansko jedjo, poskrbijo tudi za verske razloge, pa tudi za učitelje občasno pripravijo bolj začinjeno hrano. Hrano, ki se ne poje, uporabijo v meniju za naslednji dan. Vedno imajo na voljo tudi hrustljave kruhke, maslo in občasno zrnati sir. Med pijačami izberejo vodo ali mleko. Po kosilu otroci sami pospravijo in posoda za bio odpadke je skoraj prazna.

Bogata ponudba kosil (foto: osebni arhiv)

Preživljanje odmorov

me je najbolj navdušilo. Vsi učenci imajo med 9.30 in 10.00 odmor, ki je namenjen različnim aktivnostim. Učenci do 5. razreda so skupaj z učiteljem med odmorom praviloma vedno zunaj, tudi če dežuje. Ostali pa lahko izbirajo med različnimi aktivnostmi. Lahko ga preživijo v zgoraj omenjeni dvorani, kjer igrajo namizni tenis, biljard, ročni nogomet, veliki šah, lahko pa tudi poležavajo v kotičkih in brskajo po svojih telefonih. Zanimivo, da jih malo izbere to zadnjo aktivnost. V tej dvorani imajo tudi mini kafeterijo, kjer si lahko kupijo pijačo ali manjši prigrizek. Po celi šoli so tudi kotički, kamor se umaknejo, če želijo biti sami.

Pred šolo imajo manjše igrišče za košarko ali nogomet, ki je polno tudi pred in po pouku. Na veliki ploščadi pred šolo dežurni učitelji namestijo zvočnik, predvajajo glasbo, da učenci pojejo in plešejo ter se igrajo z različnimi pripomočki (žoge, loparji...).

Mini igrišče in ploščad pred šolo (foto: osebni arhiv)

Kotički za »umik« (foto: osebni arhiv)

Povzetek ali kaj mi je dalo misliti

1. Obiskali smo šolo mnogih narodnosti. Vedno več priseljencev hodi tudi v slovenske šole, pa vendar jim razen nekaj ur dodatne slovenščine na teden in prilagajanja ocenjevanja ne nudimo prav veliko. Pogosto tudi ne dovolimo uporabe njihovih jezikov v medsebojnem druženju. Na Švedskem pa celo učitelji govorijo z njimi v njihovem jeziku, če ga seveda znajo. Gotovo je tudi zato odnos med njimi bolj sproščen in zaupljiv. Res pa je tudi, da švedski starši svoje otroke raje vpišejo na šole, kjer je priseljencev manj.
2. Na naših šolah je uporaba mobilnih telefonov praviloma prepovedana zato, da bi preprečili nedovoljeno fotografiranje, snemanje in motenje pouka. Pogosto naši učenci to počnejo naskrivaj ali pa se zaprejo v stranišča. Na Švedskem jih med poukom oddajo, med odmori pa jih lahko uporabljajo. Zanimivo, da se med dolgim odmorom bolj posvečajo druženju in aktivnostim kot gledanju v telefone. Pa vendar logično, kar je prepovedano je mamljivo, kar je dovoljeno pa nezanimivo.
3. Že kar nekaj let si želim ponovno uvedbo rekreativnega odmora na naši šoli. Pred leti smo ga ukinili z namenom bolj kulturnega prehranjevanja med malico in povezovanja učencev z razrednikom in sorazrednikom. Pa vendar mislim, da je gibanje in druženje pomembnejše, sploh po koroni, se je to pokazalo kot nujno. Obvezno pa je, da se v rekreativnem odmoru ponudijo različne možnosti gibanja zunaj in v prostorih šole, tako vodene s strani dežurnega učitelja, kot prosto izbrane. To bi poleg sprostitve učencev pomenilo tudi neformalno druženje učiteljev, ki niso dežurni, česar v naši zbornici danes skoraj ni več. Srečujemo se le še na skupnih delovnih sestankih.
4. Na naši šoli je vikanje učiteljev eno od pričakovanih zapisanih v vzgojnem načrtu. Sama sem bolj naklonjena tikanju tako med sodelavci, kot z učenci, ki me tudi lahko kličejo po imenu. Prepričana sem, da učiteljeva avtoriteta in spoštovanje nista odvisna od naslavljanja, ampak od vzajemnosti odnosa med učiteljem in učencem. To dokazuje tudi moje opazovanje na švedski šoli.

5. Kot bivša ravnateljica sem bila vedno mnenja, da je bistveno kaj bodo učenci znali, ne kaj bodo v šoli jedli, čeprav je bila to najbolj pereča tema na sestankih s starši. Zato smo vedno omogočali le dietne menije. Res, da nas v Sloveniji zelo omejujejo različni predpisi ravnanja s hrano, pa vendar sem dnevno zgrožena koliko hrane se zavrže in uniči, saj z bio odpadki ne smemo npr. hraniti živali bližnjih kmetij. Na Švedskem pa so zelo spoštljivi do hrane, izbirnost omogoča, da otroci pojedjo vse kar si vzamejo, količine niso omejene in odpadkov skoraj ni. Pa tudi ostanke obrokov porabijo naslednji dan v enem od menijev.
6. Zadnja leta vse bolj opozarjamo, da so naši učni načrti prepolni balasta, ocene pa največji vzrok za stiske otrok in njihovih staršev. Obnašamo se, kot da v osnovni šoli izobražujemo bodoče zdravnike, hkrati pa učenci ne obvladajo osnovnih spretnosti, kot je npr. zavezovanje čevljev. Na Švedskem pa dajejo večji poudarek vsebinam za življenje, od ročnih spretnosti do spodbujanja in razvijanja področij za katere so učenci nadarjeni ali so jim zgolj v veselje. Sploh pri predmetih, ki to omogočajo.
Tudi ukinitev negativne ocene mi je blizu. Saj gre vendarle za osnovno šolo, ki jo morajo obiskovati vsi otroci, mi učitelji pa imamo moralno in poklicno dolžnost, da jim damo tista osnovna znanja. Selekcijo pa naj opravijo srednje šole. Vsaka ocena je zelo široka v količini pridobljenega znanja. Konec koncev tudi dva učitelja za enako plačo ne delata kvantitativno in kvalitativno enako.

Zaključek

Zagotovo naši učenci znajo več od švedskih vrstnikov, pa vendar, bodo res vse to obširno znanje potrebovali v svojih bodočih poklicih?

V celem tednu na Švedskem nisem srečala objokanega, jeznega, obupanega učenca, katere pa na naši šoli dnevno videvam, predvsem zdaj pred koncem leta, ko vsi učitelji pridobivamo še zadnje ocene. Tudi učitelji smo v stresu, radi bi, da bi znali vsi vse, pa vendar so to nerealna pričakovanja. Premalokrat uporabimo zdravo pamet in pogledamo izven okvirov predmeta, ki ga poučujemo.

Lahko bi pisala tudi o negativnih posledicah švedske odprtosti, uporabe telefonov, integracije, brezplačnosti šole, pa namenoma nisem.

Želela sem najti in podeliti tisto, kar je dobro in kar bi z določenimi prilagoditvami lahko uvedli tudi v našo šolo. Brez izgovaranja na sistemske omejitve in pričakovanja staršev.

